

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

RIB

*-en kunskapsbank
för olyckshantering*

***Vad händer om det börjar brinna i
en industri med farliga kemikalier?***

***Vem klarar av att närma sig ett
område med farliga ämnen?***

***Vad händer om en bil krockar
precis där vägen korsar en
grundvattentäkt och bensin
läcker ut i marken?***

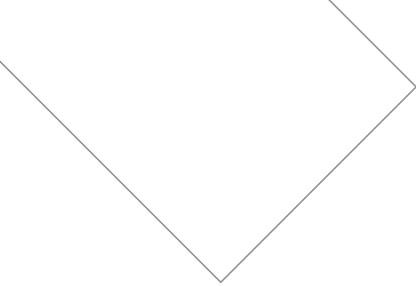

Svaren på dessa frågor finns i **RIB**, *integrerat beslutsstöd*. **RIB** är en informationskälla för alla som jobbar inom området samhällsskydd och beredskap, det vill säga allt från brandmän, poliser, transportörer, sjukvårdspersonal och kustbevakare till tjänstemän i kommunen. **RIB** kopplar ihop olika databaser som tillsammans ger omfattande information om hur en olycka kan hanteras, om hur det förebyggande arbetet kan planeras, om vilka riskerna är när olyckan inträffat och var resurserna för insatsen finns.

Swen Krook,
Räddnings-
tjänsten Syd

För **Swen Krook**, brandingenjör på Räddningstjänsten Syd, är RIB en förutsättning i arbetet. När det för en tid sedan började brinna på en ytbehandlingsplats för metaller var han och kollegorna tvungna att snabbt få svar på en rad relevanta frågor. På området fanns nämligen både arsenik, cyanider, svavel- och saltsyra.

– När det händer en sådan olycka måste vi snabbt få veta hur de aktuella ämnena reagerar vid brand och vad som händer när de blandas och hur farlig röken blir för vår personal. Då är RIB en förutsättning för att vi ska kunna arbeta och ett ovärderligt stöd för att få ett bra grepp över situationen. Vi kan få fram uppgifter om liknande olyckor som inträffat och läsa om hur andra hanterat dem. Det gör att vi slipper uppfinna hjulet på nytt varje gång som det händer en ovanlig situation eller en komplicerad brand.

– Dessutom har RIB den samlade informationen om var våra resurser finns. Vid en stor olycka som denna kanske vår utrustning av exempelvis speciella släckningsämnen inte räcker till. RIB ger möjligheten att ta reda på var förstärkning finns inom regionen, säger han.

RIB är en kunskapskälla som också används vid utbildning. Swen Krook använder ofta RIB när han undervisar.

– Vi går igenom händelser som inträffat och diskuterar förloppet och använder dessa verkliga fall som grund när vi gör övningar eller rollspel. Eleverna använder RIB så som vi vill att de ska använda systemet i sitt framtida arbete. Dessutom är informationen i RIB helt tillgänglig, så vi kan sätta ihop vårt eget utbildningsmaterial.

Men **RIB** används inte bara inom räddningstjänsten, även polisen har användning av den omfattande information som systemet erbjuder.

– RIB är ett uppslagsverk utan dess like. Kemikalier är inte polisens starka sida, men RIB gör att vi kan få den information vi behöver. Man behöver inte vara expert för att förstå RIB, berättar **Tomas Lindberg** vid polismyndigheten i Värmland. För polisen kan RIB till exempel ge en föraning om när och hur polisstyrkorna kan närma sig en plats där det finns kemikalier.

– Vi hade en läcka av klor från en tågagn här i Karlstad. Med hjälp av RIB kunde vi på länskommunikationscentralen göra en bedömning av situationen och beslutade att vår personal inte skulle närma sig platsen utan vänta på räddningstjänsten, säger han.

Du kan använda RIB...

- ... i det förebyggande arbetet. Planera framtida insatser med hjälp av erfarenhet från redan gjorda.
- ... när olyckan är framme och du omgående behöver relevant information.
- ... både på sambandscentralen och på fältet.
- ... som utbildningsmaterial och grund för övningar och rollspel.
- ... för att förutse risker, föreslå åtgärder och påverka beslutsfattare.

**Thomas Lindberg,
Polismyndigheten
Värmland**

**Elin Alsterhag,
Arvika Teknik AB**

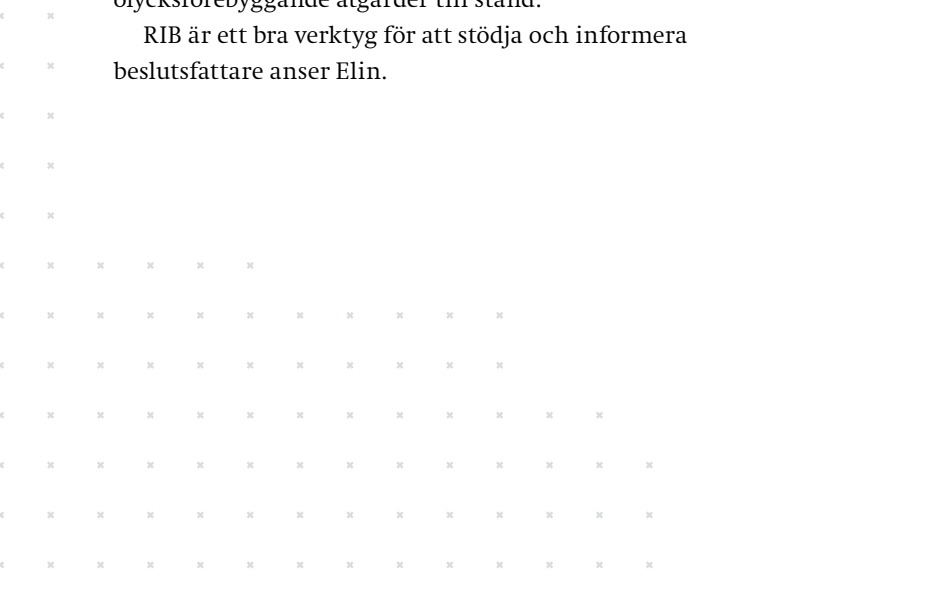
Elin Alsterhag är utredningsingenjör på Arvika Teknik AB och hon har haft stor användning av RIB.

– Om en väg går nära en vattentäkt är det värdefullt att få en uppfattning om hur lång tid det skulle ta för en förorening att nå vattentäkten vid exempelvis en trafikolycka. Jag har använt beräkningsprogrammet Spridning Mark för att beräkna transporttider för olika scenarier, till exempel att en fulltankad personbil kör av vägen och all bensin läcker ut, eller att diesel läcker ut från en tankbil.

RIB illustrerar tänkbara scenarier vilket Elin har haft stor nytta av.

– Illustrationerna blir mycket tydligare än skrivna rapporter och jag har bland annat använt dem i kontakt med Vägverket för att påvisa vilka risker trafiken kan innebära för bland annat kommunernas dricksvatten, och för att försöka få olycksförebyggande åtgärder till stånd.

RIB är ett bra verktyg för att stödja och informera beslutsfattare anser Elin.

RIB innehåller:

- **RIB Sök** som hjälper dig, genom en enkel sökning, att få fram all information som finns i RIB om det sökord du angivit.

- **Bibliotek** innehåller mer än 15 700 dokument och filmer. I databasen finns serier med bland annat forskningsrapporter, erfarenhetsrapporter, rapporter från kemikalieolyckor, brandutredningar i fulltext samt en rad skrivelser som MSB och andra har givit ut. Här hittar du även länkar till lagar, förordningar och författningssamlingar.

Den stora mängden fulltextdokument och integreringen med databasen Farliga ämnen gör biblioteksdata-basen till en unik resurs, både i det operativa arbetet och i det förebyggande arbetet. I biblioteket finns mer än bara dokument, bland annat filmserien 90 sekunder m.m.

- **Farliga ämnen** som används för att söka information om farliga kemikalier och andra produkter som klassificeras som farligt gods. Sökningar kan bland annat göras utifrån namn (på svenska, engelska, tyska eller franska), produktens UN-nummer eller kemikalins CAS-nummer. Informationen utgörs bland annat av fysikaliska fakta om ämnet, det vill säga kokpunkt, smältpunkt, ångpunkt, brännbarhetsområde osv, men ger dig även information om vilka erfarenheter som finns om olyckor relaterade till ämnet. Farliga ämnen innehåller även kontaktinformation till eventuella experter och information om rådande regelverk.

- **Resurs** innehåller vilka resurser som finns hos räddningstjänsten, företag, organisationer och myndigheter i form av materiel och expertis, vilka kan sättas in vid stora olyckor och räddningsinsatser. Resurser kan sökas i hela landet, inom valfri kommun eller inom en viss radie från en plats du själv valt och placeringen visas på en karta.

- **Insatsstöd** används i ett operativt läge för att registrera händelser, beslut, styrkor, taktisk grundinriktning och trender för att få en översikt över insatsen. Du kan även grafiskt skapa och upprätthålla en översikt av en insats på en karta. Du kan också organisera och kategorisera dina egna insatsdokument
- **RIB karta** gör det möjligt att visa resultat ifrån RIBs olika applikationer på en och samma kartbild. Applikationen har grundläggande kartfunktionalitet och är i den första versionen, integrerad med LUPP och Spridning Luft.
- **RIB Bakgrundskartor** täcker hela Sverige och innehåller närmare 2 000 tätorter. De levereras tillsammans med RIB-paketet och kan användas i Insatsstöd och i RIB Karta.
- **Operativa RIB (OP-RIB)** är utvecklad för operativ användning i fordon eller när du rör dig ute på skådeplatsen. Knappar, inmatningsfält och liknande har anpassats och gjorts större för att vara lättare att använda under svåra förhållanden och med pekskärm. OP-RIB är optimerat för en skärmupplösning på 800x600 pixlar.

RIB

RIB innehåller även ett flertal verktyg:

- **Beräkning**, ett flertal mindre beräkningsprogram för placering av skuminföring vid cisternbränder, skuminsatser vid yt- eller spillbrand och lättskum rumsfyllnad, riskavståndsbedömning vid kemiska utsläpp och neutralisering av syror.

- **LUPP**, lednings- och lägesuppföljningsprogram för stabarbete. Programmet syftar till att ge underlag för beslut i det fortlöpande räddningsarbetet och utgöra underlag för insatsrapportering, utvärderingar och utredningar om räddningsinsatser.

Programmet kan importera information ifrån bland annat SOS Alarm och Rakel och exportera till WIS, RSS-kanal eller digital fil som andra system sedan kan importera. Genom att använda LUPP API (Application Programming Interface) kan leverantörer av andra system kommunicera med LUPP eller bygga tilläggsprogram.

Geografisk information så som placering av insatser och enheter presenteras i RIB Karta där användaren enkelt kan lägga till information om exempelvis het-varm-kall zon och dela med sig till andra användare.

Tack vare den nya synkroniseringsfunktionen förloras inte information om någon användare till exempel hamnar i radioskugga.

- **Metod kem**, ett program som ger taktik- och åtgärdsförslag för hanteringen av olika kemikalier.

- **Sanering Radiak**, en handledning för beslutsfattare inom länsstyrelser, kommuner och andra organisationer som kan beröras av radioaktiva nedfall efter stora kärnkraftsolyckor.

· **Spridning Luft**, ett beräkningsprogram för att simulera konsekvenser av kemikalieutsläpp till atmosfären. Programmet har som syfte att stödja användaren i en beslutsprocess genom att beräkna källstyrka, koncentrationer och skadeutfall i form av akuta toxiska effekter av giftiga gaser. Programmet kan användas för att öka förmågan att förebygga, förbereda, hantera och lära av en olycka som innebär kemikalieexponering för gaser. Resultat och information från beräkningar kan presenteras i RIB Karta där användaren även kan dela med sig av resultatet till andra användare som använder LUPP.

· **Spridning Mark**, ett beräkningsprogram för spridning av petroleumprodukter i mark. Modellen bakom beräkningarna är anpassade för utsläpp av flytande svårslösliga kemikalier som är lättare än vatten och beräkning kan göras för de två första dygnen efter ett utsläpp. Programmet har som syfte att stödja användaren i en beslutsprocess genom att beräkna hur mycket av spillet som når grundvattnet, hur långt spillet nått efter en viss tid mer mera.

Spridningsmodell för flytande svårslösliga kemikalier som är lättare än vatten och beräkning kan göras för de två första dygnen efter ett utsläpp. Beräknar hur mycket av spillet som når grundvattnet, hur långt spillet nått efter en viss tid m.m. Programmet kan användas för att öka förmågan att förebygga, förbereda, hantera och lära av en olycka.

· **Symboler och Clipart** är en databas som innehåller illustrationer, symboler och teckensnitt med räddningstjänstanknytning.

· **VIK**, ett värderingsinstrument för att ge den kommunala räddningstjänsten god beredskap vid kemikaliska olyckor. De uppnådda resultaten kan användas som ett diskussionsunderlag till förbättring av beredskapen.

I RIB ingår också ett antal utbildningsprogram:

- **Fire Training**, ett utbildnings- och träningsprogram med syfte att erbjuda och upprätthålla brandkunskaper om brand och brandsläckning. I Fire Training ges information om brand och brandsläckning samt möjligheten att öva genom övningsuppgifter
- **Hazmat Training**, ett utbildnings- och träningsprogram med syfte att erbjuda och upprätthålla brandkunskaper om hur händelser med farliga ämnen kan hanteras. I Hazmat Training ges information om vad det är som är värt att beakta vid händelser med farliga ämnen samt möjligheten att öva genom övningsuppgifter och taktiska scenarion.
- **Indikeringsinstrument**, ett interaktivt träningsprogram för olika C-indikeringsinstrument. Idag ingår instrumentet AP2C som indikerar hud- och vävnadsskadande gaser samt nervgaser och instrumentet RAID som indikerar kemiska stridsmedel såväl som vissa industriella kemikalier.
- **Olycka Radiak**, ett utbildningsprogram som gör det möjligt att repetera kunskaperna på de åtgärder som krävs vid olycka med radioaktiva ämnen samt grunderna för detta. Radiakskydd under höjd beredskap för kommunen beskrivs i programmet.

I RIB finns även länkar till:

- **IDA**, Indikatorer, data och analys. Syftet med IDA är att tillhandahålla statistik och underlag för MSB:s ansvarsområde. Med hjälp av IDA kan man skapa underlag för uppföljning och styrning av verksamheten. Genom att analysera och diskutera resultaten träder mönster och samband fram. Detta är ett systematiskt sätt att arbeta för att förbättra verksamheten.
- **WIS** är ett skyddat webbaserat informationssystem för att underlätta informationsspridningen mellan aktörerna i krishanteringssystemet. Systemet är utvecklat för att i huvudsak användas under en kris, men kan även användas som erfarenhetsbank i det förebyggande arbetet och som stöd vid övningar och utbildningar.
- **Webbutbildningar**, interaktiva utbildnings- och träningsprogram. Idag finns följande tillgängliga: Organisation och samverkan i skadeområdet vid händelser med farliga ämnen, Olyckor med farliga ämnen och Raket grundutbildning.

På www.msb.se/rib finns bl.a:

- **RIB biblioteket**. Nu finns RIB biblioteket även på webben. Det är lika innehållsrikt som på DVD-utgåvan men uppdateras snabbare och har ny design och funktionalitet.
- **Felsökning (FAQ)**. Här finner du ett urval av förslag på lösningar som är användbara när ett fel uppstår under en installation eller i programmet.
- **Nedladdningssida**. Förutom att hämta hem nya uppdateringar inifrån RIB kan du även här få tillgång till uppdateringar och verktyg.

”När det brinner på en plats där det finns kemikalier kan RIB ge snabb information om hur de aktuella ämnena reagerar och huruvida röken är farlig för vår personal.”

Sven Krook är brandingenjör
på Räddningstjänsten Syd